



INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

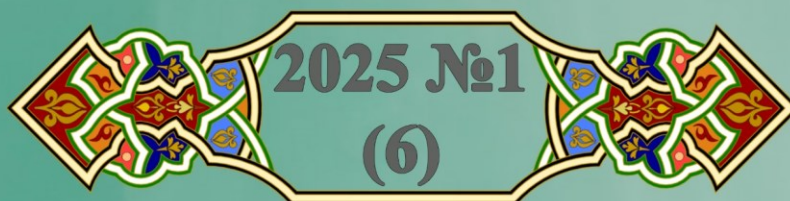
p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318



TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal



Samarqand-2025

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318



TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

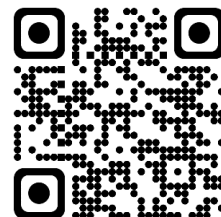
XALQARO ILMIY JURNALI

“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”



Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>



SAMARQAND – 2025



“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:

Juliboy ELTAZAROV

f.f.d., professor (O‘zbekiston)

Bosh muharrir o‘rinbosari:

Roxila RUZMANOVA

f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti rektori (O‘zbekiston);

Hakim XUSHVAQTOV – f-m.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar
bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);

Akmal AHATOV – t.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha
prorektori (O‘zbekiston);

Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Suyun KARIMOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Musa YULDASHEV – f.f.n., professor
(O‘zbekiston);

Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., professor
(O‘zbekiston);

Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Hotam UMUROV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston);

Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya);

Abdusalam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya);

Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya);

Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya);

Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH);

Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya);

Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya);

Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon);

Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya);

Foziljon SHUKUROV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Shahnoza XUSHMURODOVA – Phd, dotsent
(O‘zbekiston);

Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Feruza JUMANIYAZOVA – Phd, dotsent
(O‘zbekiston);

Istoda RASULOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Feruza MANUKYAN – Phd (O‘zbekiston);

Mas’ul muharrir: **PhD, dotsent Zokir
BAYNAZAROV** (O‘zbekiston);

Texnik xodim: **Raxmatulla SHOKIROV**
(O‘zbekiston).



“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА
к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор,
ректор Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.-м.н., профессор,
проректор по научной работе и инновациям
Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор,
проректор по международному
сотрудничеству Самаркандского
государственного университета имени
Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент
(Узбекистан);

Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Хотам УМУРОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор
(США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор
(Азербайджан).

Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);

Фозилжон ШУКУРОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Шахноза ХУШМУРОДОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Феруза ДЖУМАНИЯЗОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Истода РАСУЛОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Феруза МАНУКЯН – Phd (Узбекистан);

Ответственный редактор: **PhD, доцент Зокир
БАЙНАЗАРОВ (Узбекистан)**

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ
(Узбекистан)**



“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan)

Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)

Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan)

Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh. Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh. Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh. Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan)

Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);

Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Khotam UMUROV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. Mardon BOLTAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);

Prof. Dr. Abdusalam ARVAS (Turkey);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);

Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);

Prof. Dr. Temur KOJAĞLU (USA);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);

Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Turkey);

Prof. Dr. Almaz ULVI (Azerbaijan);

Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);

Ass. Prof. PhD. Foziljon SHUKUROV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dinara İSLAMOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Feruza CUMANIYAZOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Istoda RASULOVA (Uzbekistan);

PhD. Feruza MANUKYAN (Uzbekistan);

Managing editor: Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV (Uzbekistan)

Technical staff: Rakhmatulla SHOKIROV (Uzbekistan)

Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş. Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş. Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş. Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Murodkasim ABDİYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Hotam UMUROV (Özbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Mardon BOLTAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);

Prof. Dr. Abdusalem ARVAS (Türkiye);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);

Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);

Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU (ABD);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);

Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);

Prof. Dr. Almaz ÜLVİ (Azerbaycan);

Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);

Doç. Dr. Fozilcon ŞUKUROV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);

Doç. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Feruza CUMANIYAZOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Istoda RASULOVA (Özbekistan);

Dr. Feruza MANUKYAN (Özbekistan);

Sorumlu Editör: Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV (Özbekistan)

Teknik Personel: Rahmatullah ŞOKİROV (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ

TURKIY XALQLARNING IJTIMOIIY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

Emrah YILMAZ

ÖZBEKİSTAN’IN KÜRESEL BAŞARILARINA SOSYOKÜLTÜREL BİR YAKLAŞIM VE
2024 YILININ ANALİZİ 8

МУСАЕВ Даянат Муса оглы

ЗНАЧЕНИЕ ОТНОШЕНИЙ АЗЕРБАЙДЖАНА С УЗБЕКИСТАНОМ ДЛЯ
ОБЪЕДИНЕНИЯ ТЮРКСКОГО МИРА 21

Xurshid Sirojiddinovich JUMANAZAROV

TURKISTON O‘LKASIDA MUSTAMLAKA TIBBIYOTINI O‘RNATISHDAGI IJTIMOIIY
MUAMMOLAR 28

Ülkər HƏSƏNOVA

1926-CI İL I TÜRKOLOJİ QURULTAYIN TARİXİ ƏHƏMİYYƏTİ 34

Türkan MAHMUDZADƏ

TÜRKOLOJİ QURULTAYIN TÜRKCÜLÜYÜN İNKİŞAFINDA ROLU 43

RAHMONOVA Parvina

HINDISTON HUKMDORLARINING SAMARQANDGA TUHFASI 52

TURK DUNYOSI TADQIQOTLARI

Baxtiyor ABDUSHUKUROV

KUL TIGIN BITIGTOSHI VA O‘ZBEK TILI SHEVALARI 59

Tagandurdy BEKJAYEV

TÜRKMEN DİLİNDE TAKVİMLE İLGİLİ KİŞİ ADLARI 66

ALLAMBERGENOVA Muqaddas Ruslanovna

O‘RXUN-ENASOY OBIDALARI LEKSIK QATLAMINING HOZIRGI O‘ZBEK ADABIY
TILI FONETIK-SEMANTIK TIZIMIDA AKS ETISHI 72

SHUKUROV Ahad Axmatovich

ARXAIZMLARNING LINGVO-USLUBIY IMKONIYATLARI 81

BARZIYEV Oybek Xabibullayevich

ANDIJON ZILZILASI TAFSILOTLARIGA BAG‘ISHLANGAN AN‘ANAVIY SHE‘RIY
ASARLAR TAHLILI 90

MAMAJONOV Muhammadjon, OMONIDDINOVA Durdonaxon

PRAGMALINGVISTIKA VA TILSHUNOSLIKDA KO‘P MA‘NOLILIK MUAMMOSI 96

KARIMOVA Dilafro‘z Obidjonovna

AKADEMIK AHMADALI ASQAROVNING YETUK ARXEOLOG SIFATIDA
SHAKLLANISH YO‘LI 102

DJUMAMURATOV Kuanishbay

INGLIZ VA QORAQALPOQ TILLARIDAGI KOLORATIV BIRLIKLI FRAZELOGIZM-
LARNING KOMPONENTLI TAHLILI 113

Aynur CƏFƏROVA

AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKIYƏ TÜRKCƏLƏRİNİN TERMİNOLOGİYASININ
İNKİŞAFINDA BİRİNCİ TÜRKOLOJİ QURULTAYIN ROLU 122

Nərmin RƏHİMOVA

BİRİNCİ TÜRKOLOJİ QURULTAYDA ƏLİFBA VƏ DİL MÖVZULARI TÜRK
XALQLARININ ORTAQ PROBLEMİ KİMİ 131

Valida SHIKHALIYEVA

TÜRKOLOJİ QURULTAYDA ORTAQ DİL MƏSƏLƏSİ DÜNƏN VƏ BÜGÜN 139

ESHMIRZAYEV Bahodir Djurayevich, ISMOILOV Behruzjon Isroilovich

ANTROPONIMLARNING GRAMMATIK XUSUSIYATLARI 150

RO‘ZIYEV QAHRAMON KUZIMURATOVICH

O‘ZBEK TILIDA “NON” KONSEPTINING LINGVOMADANIY TAHLILI 154

NABIYEVA Nodira Saidovna

LIRIKADA ILTIJO KONSEPTINI IFODALAYDIGAN JANRLAR 162

Nilufar NORPO‘LATOVA

SAMARQANDNING TARIXIY NOMLARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR 168

MELIBAYEVA Soxibaxon

O‘ZBEK ANTROPONIMLARI PRETSEDENT BIRLIK SIFATIDA 176

RAHMATOVA Sevara Alisherovna

ESHQOBIL SHUKUR SHE‘RLARIDA TAKRORNING MATN QISMLARINI
BOG‘LASHDAGI ROLI 183

AZIZ MUSHTARIY!

2025-yilda qadrlı mushtariylarini 1-soni bilan mamnun qilgan “Turkologik tadqiqotlar” jurnali hay’ati sifatida, sharqona yangi yilimizning Turk dunyosi va butun insoniyat uchun tinchlik, farovonlik va muvaffaqiyatlarga to’la bo’lishini tilaymiz. Bu sonimizda “Turk dunyosi birligida O’zbekiston va Ozarbayjon aloqalarining ahamiyati”, “Turkiy tillar va Ozarbayjon terminologiyasi rivojida birinchi turkologiya qurultoyining o’rni”, Turkman tilida taqvimlar bilan bog’liq shaxs ismlari”, “O’rxun-Enasoy obidalari leksik qatlamining hozirgi o’zbek adabiy tili fonetik-semantik tizimida aks etishi”, “Birinchi Turkologiya qurultoyida mushtarak alifbo va til mavzulari turkiy xalqlarning umumiy muammosi sifatida” kabi bir qator til, madaniyat, tarix, terminologiyaga oid mavzular kiritilgan. Qardosh mamlakatlardagi olimlarning turkologik tadqiqotlar haqida yozgan maqolalari va ilmiy faoliyatlari, xalqlarimiz o’rtasidagi aloqalarni mustahkamlovchi ko’priklar vazifasini o’taydi. Umid qilamizki, turk dunyosida amalga oshirilayotgan tadqiqotlar natijalari soha mutaxassilari, doktorant va magistrantlar, yosh tadqiqotchilar uchun foydali bo’ladi...

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

As the board of the journal "Turkological Studies," which pleased its valued subscribers with its first issue in 2025, we wish that our oriental new year will be full of peace, prosperity, and success for the Turkic world and all humanity. This issue includes several topics related to language, culture, history, and terminology, such as "The importance of relations between Uzbekistan and Azerbaijan in the unity of the Turkic world," "The role of the First Turkology Congress in the development of Turkic languages and Azerbaijani terminology," "Personal names associated with calendars in the Turkmen language," "Reflection of the lexical layer of Orkhon-Enasoy monuments in the phonetic-semantic system of the current Uzbek literary language," "Common alphabet and language topics as a common problem of the Turkic peoples at the First Turkology Congress." Articles and scientific activities of scientists from fraternal countries on Turkological studies serve as a bridge that strengthens ties between our peoples. We hope that the research results conducted in the Turkic world will be helpful for specialists in the field, doctoral and master's students, and young researchers...

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

2025 yilının 1. sayisiyla siz deęerli okurlarımızı memnuniyetle karřılayan “Türkolojik Arařtırmalar” dergisinin yönetim kurulu olarak, Yeni Yılımızın Türk dünyası ve tüm insanlık için barış, refah ve başarılarla dolu olmasını diliyoruz. Bu sayımızda, “Özbekistan-Azerbaycan İliřkilerinin Türk Dünyası Birlięi Açısından Önemi”, “Türk Dilleri ve Azerbaycan Terminolojisinin Geliřiminde Birinci Türkoloji Kongresi'nin Rolü”, “Türkmen Dilinde Takvimlerle İlgili Kiři Adları”, “Orhun-Yenisey Abidelerindeki Sözcükler Katmanının Modern Özbek Edebi Dilinin Fonetik-Semantik Sistemine Yansıması”, “Türk Halkların Genel Sorunu Olarak Birinci Türkoloji Kongresi'nde Ortak Alfabe ve Dil Konuları”, Özbekistan'ın Küresel Başarılarına Sosyokültürel Bir Yaklaşım ve 2024 Yılıının Analizi” gibi dil, kültür, tarih ve terminolojiye ilişkin pek çok konu yer almaktadır. Kardeş ülkelerdeki bilim adamlarının Türkoloji arařtırmaları konusundaki makaleleri ve bilimsel faaliyetleri halklarımız arasındaki baęları güçlendiren bir köprü görevi görmektedir. Türk dünyasında yapılan arařtırma sonuçlarının alan uzmanlarına, doktora ve yüksek lisans öğrencilerine, genç arařtırmacılara faydalı olmasını diliyoruz...

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

Редакция журнала «Тюркологические исследования», радуя своих читателей первым номером в 2025 году, желает, чтобы Восточный Новый год был полон мира, процветания и успехов для тюркского мира и всего человечества. В данный выпуск журнала включен ряд статей на темы, связанные с языком, культурой, историей и терминологией, в частности, «Значение отношений Узбекистана и Азербайджана в единстве тюркского мира», «Роль Первого тюркологического съезда в развитии тюркских языков и азербайджанской терминологии», «Личные имена в туркменском языке, связанные с календарём», «Отражение лексического пласта Урхун-Енисейских памятников в современной фонетико-семантической системе узбекского литературного языка», «Общий алфавит и языковые темы на Первом тюркологическом съезде как общая проблема тюркских народов». Научные статьи по тюркологическим исследованиям и деятельность ученых из братских стран служат мостом, укрепляющим связи между нашими народами. Мы надеемся, что результаты исследований в тюркском мире будут полезны специалистам, докторантам и магистрантам, молодым исследователям...

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

TÜRKOLOJİ QURULTAYDA ORTAQ DİL MƏSƏLƏSİ DÜNƏN VƏ BÜGÜN

Valida SHIKHALIYEVA

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Türkoloji mərkəzin Türk ədəbiyyatı bölməsinin

mütəxəssisi (Bakı, Azərbaycan),

E-mail: v.shikhaliyeva@gmail.com

 **ORCID:** 0009-0002-0708-8335

Xülasə: 1926-cı il keçirilən Türkoloji Qurultayda ortaqlıq dil ideyasının gündəmə gəlməsi mühüm addımlardan biri oldu. Belə ki, ortaqlıq dil məsələsinin yaranmasına əsas olan səbəblər vardır. Nəzərdə tutulan ilk fikir Türk Dünyasının Dağınıqlığını aradan qaldırmaq idi. Türk xalqları müxtəlif coğrafiyalara yayılmış və müxtəlif əlifbalarla yazılan müxtəlif dialektlərdən/dillərdən istifadə etmişlər. Bu müxtəliflik ünsiyyət və elmi əməkdaşlıq üçün böyük maneələr yaradırdı. Qurultay Sovet İttifaqının siyasətinə mane olmaq üçün də ortaqlıq dil yaratmağın vacibliyini ehtiva edirdi. 1926-cı ildə Sovet hakimiyyəti altında olan türk toplumları arasında dil birliyi təşviq edildi. Lakin bu stimuldan ideoloji vasitə kimi istifadə olunurdu. Sovet hakimiyyəti yerli dillərə dəstək kimi görünməklə əslində türk dünyasının ortaqlıq milli kimlik formalaşmasına mane olmaq istəyirdi. Türkoloqlar ortaqlıq dilin türk xalqları arasında təhsil və elm sahəsində əməkdaşlığı asanlaşdıracağı qərarında idilər. Onlar bu qənaətə gəlirdilər ki, türkologiyada ortaqlıq bir dilin olması araşdırmaların daha geniş bir sahədə paylaşılmasını təmin edə biləcək.

Kalıt soʻzlar: *Qurultay, Türk, ortaqlıq, dil, əlifba.*

TURKOLOGIYA QURULTOYIDA UMUMIY TIL MASALASI KECHA VA BUGUN

Annotatsiya: 1926-yilda boʻlib oʻtgan Turkologik qurultoyda umumiy til gʻoyasi ilgari surilgan va bu muhim qadamlardan biri boʻlgan. Demak, umumiy til masalasining paydo boʻlishiga sabab boʻlgan holatlar bor. Birinchi koʻrib chiqilgan gʻoya Turk dunyosining parchalanishini bartaraf etish edi. Turkiy xalqlar turli geografiyalarda tarqalib, turli alifbolarda yozilgan turli dialekt/tillardan foydalanganlar. Bu xilma-xillik aloqa va ilmiy hamkorlik uchun katta toʻsiqlar yaratdi. Qurultoyda sobiq Sovet Ittifoqi siyosatiga toʻsqinlik qilish uchun umumiy til yaratish muhimligi ham oʻrin olgan. 1926-yilda sovet hokimiyati davridagi turkiy jamoalar oʻrtasida til birligi ragʻbatlantirildi. Biroq, bu ragʻbat mafkuraviy vosita sifatida ishlatilgan. Shoʻro hukumati mahalliy tillarni qoʻllab-quvvatlayotgandek koʻrinish bilan aslida turkiy dunyoda umumiy milliy oʻzlikni shakllantirishga toʻsqinlik qilmoqchi edi. Turkologlar mushtarak til turkiy xalqlar oʻrtasida taʼlim va ilm-fan sohasida hamkorlik qilishga yordam beradi, degan fikrda edilar. Ular türkologiyada umumiy tilga ega boʻlish tadqiqotni kengroq sohada oʻzaro almashish imkonini beradi degan xulosaga kelishdi.

Kalıt soʻzlar: *Qurultoy, turkcha, umumiy, til, alifbo.*

THE ISSUE OF A COMMON LANGUAGE AT THE TURCOLOGY CONGRESS YESTERDAY AND TODAY

Abstract: The Turkological Congress held in 1926 was one of the first important steps that brought the idea of a common language to the agenda. Thus, there are reasons that led to the emergence of the common language issue. The first idea considered was to eliminate the fragmentation of the Turkic World. Turkic peoples spread across different geographies and used different dialects/languages written in different alphabets. This diversity created great obstacles for communication and scientific cooperation. The Congress also included the importance of

creating a common language to hinder the policies of the Soviet Union. In 1926, linguistic unity was encouraged among the Turkic communities under Soviet rule. However, this stimulus was used as an ideological tool. By appearing to support local languages, the Soviet government actually wanted to prevent the formation of a common national identity of the Turkic world. Turkologists were of the opinion that a common language would facilitate cooperation between Turkic peoples in the fields of education and science. They came to the conclusion that the existence of a common language in Turkology would ensure the sharing of research in a wider field.

Key words: *Kurultay, Turkish, common, language, alphabet.*

1926-cı ildə (fevralın 26-dan martın 5-dək) Bakıda keçirilmiş Türkoloji Qurultayın türk dünyası vacibliy daşıyırdı . Hətta bu hadisənin türkoloji sahənin dönüş nöqtəsi olduğunu deyə bilərik. Qurultayda bir çox məsələlər-ortaq əlifba, ortaq dil problemi intensiv şəkildə müzakirə olurdu. Müzakirənin aparılmasının əsas məqsədi isə türkologiya sahəsində dilləri standartlaşdırmaq və ünsiyyəti asanlaşdırmaq idi. Bu kontekstdə qəbul edilən qərarlar və müzakirələr hələ də günümüzdə müzakirə olunan ortaq dil ideyasının təməl daşlarını təşkil edir.

Qurultayda həmçinin latın əsaslı vahid türk əlifbasının yaradılması, türk dillərinin terminologiyası və orfoqrafiyası məsələləri müzakirə olunmuşdur.

Türkoloji Qurultayda bir çox məşhur türkoloqlar çıxış etmişdilər, o cümlədən:

A. Baytursunov

N.K. Dmitriev

S. E. Malov

V. I. Piçeta

G. F. Turkovski

A. M. Şerbak və b.adlarını çəkmək olar.

Həmçinin qurultayda aşağıdakı məsələlər ətrafında müzakirələr getmişdir.:

1.Türk dillərinin əlifbası və orfoqrafiya məsələləri

2.Türk dillərinin terminologiyası məsələləri

3.Türk dilləri tarixinin sualları

4.Türk dillərinin dialektologiyası məsələləri

5.Türk xalqlarının ədəbiyyatı və folkloru məsələləri

Qurultay SSRİ-də türkologiyanın inkişafı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edirdi. Orada türk dillərinin və mədəniyyətinin daha da öyrənilməsinə töhfə verən mühüm qərarlar qəbul edildi. Bir il sonra 1927-ci ildə Səmərqənddə II Ümumittifaq Türkoloji Qurultayın keçirilməsi nəzərdə tutulsa da, baş tutmadı. 1973-cü ildə Türkiyədə 1-ci Beynəlxalq Türkoloji Qurultay keçirildi.

Türkoloji Qurultayda rəsmi nümayəndələrlə yanaşı, alim və yazıçılar da iştirak etmişlər. Türkiyədən: Əlibəy Hüseynzadə, Mehmet Fuad Köprülüzadə, Paul Vitek(Alman), Julius Meszaros (Macar) (cəmi 4 iştirakçı); Rusiya Federasiyasından: Akademik Vasili Bartold, Sergey Malov, Alexander Miller, Alexander Samoyloviç, Teodor Menzel, Lev Şerbak, Aleksey Başkirov, İlya Borozdin, Solomon Veltman, Anatoli Çenko, Lev Jirkov, Sergey Oldenburq, Nikolay Poppe, Sergey Rudenko, Vsevolod Tomaşevski, Konstantin Yudaxin, Nikolay Yakovlev və başqaları. Qurultayda demək olar ki, bütün türk xalqlarından olan nümayəndələr iştirak etmişdir. Eləcə də Avropa türkoloqları, Türkiyə və İrandan olan nümayəndələr türkologinin əhatə dairəsinin miqyasını və əhəmiyyətini açıq şəkildə göstərir.

№№ по порядку	ФАМИЛИЯ, ИМЯ, ОТЧЕСТВО	Должность или профессия	Национальность	Кем командирован	Постоянное место жительства
1	Абдрахимов, Галей Шакирович (Али-Рахим)	педагог	каз татар.	Татреспублика (НКП)	Казань
2	Абдуджаббаров, Абдурашид . . .	пред. Ак. Центра	узбек	Узбекистан (НКП)	Самарканд
3	Ага-Заде, Фахрад Рагим-оглы . . .	педаг. науч. отр. К-та Нов. Тюрк. Алф.	аз. тюрк	Азербайджан (ЦИК)	Баку
4	Агамали-Оглы, Самед Гасан-Оглы	пред. АЗЦИКа и Зак-ЦИКа	аз. тюрк	Орг. комиссия	Баку
5	Айвазов, С. А.	литератор	крым. татар.	Крым. ЦИК	Симферополь
6	Акчокраклы, Гусейн	литератор	крым. татар.	Крым. ЦИК	Симферополь
7	Алиев, Ибрагим Махмудович		даг. тюрк	Дагестан (НКП)	Махач-Кала
8	Алиев, Умар Джагусевич		карачаевец	Крайисполком	Ростов н/Д.
9	Алпаров, Ибад	педагог, уч. секр. Науч.-Пед. Ком.	каз. татар.	Татреспублика (НКП)	Казань
10	Арифуллин, Саттар Арифуллович . .		каз татар.	Турк. р. Став.Окр.(РИК)	Летняя Ставка
11	Атнагулов, Салах Садри-оглы	зав. и глав. ред. изд-ства «Кажур»	башкир	Татреспублика (изд-тельство «Кажур»)	Казань
12	Ахундов, Рухулла Али-оглы	журналист, редактор изд. «Бак. Раб.»	аз. тюрк	Азербайджан (ЦИК)	Баку
13	Ачарьян, Ратия Яковлевич	профессор	армянин		Эривань
14	Ашмарин, Николай Иванович	профессор	русский	Орг. комиссия	Баку
15	Аюпов, Галимджан Сулейманович . .		мещеряк	Дагестан (НКП)	Махач-Кала
16	Байтурсун, Ахмед Байтурсунович . .	пред. Ак. Центра	казак	Орг. комиссия	Кызыл-Орда
17	Баратов, Исидор Никифорович		якут	Як. ЦИК	Москва
18	Бартольд, Василий Владимирович . .	академик	русский	Орг. комиссия	Ленинград
19	Бассария, Симон Петрович		абхазец	Абхазия (Науч. О-во)	Сухум
20	Башкиров, Алексей Степанович	профессор	русский	ВНАВ	Москва
21	Бектурс, Шейки		крым. татар.	Дагестан	Махач-Кала
22	Бердяев, Бекки Э	чл. Ак. Центра	туркмен	Туркменистан (НКП)	Полторацк
23	Виллялов, Меджит Масагутович		башкир	Башкирия (НКП)	Москва
24	Бороздин, Илья Николаевич	профессор	русский	перс. пригл.	Москва
25	Вельтман, Соломон Лазаревич	журналист	еврей	ВНАВ	Москва
26	Вильгаданов, Габдулахат Фазлыевич .		тептяр	Башкирия (СНК)	Уфа
27	Витте, Пауль	профессор	нем. (Авст.)	перс. пригл.	Стамбул
28	Габитов, Хабибулла А.-Кагирович . .	педагог	башкир	Башкирия (НКП)	Уфа
29	Гаврилов, Михаил Филиппович	пред. САГУ	русский	Узбекистан (САГУ)	Ташкент

№№ по порядку	ФАМИЛИЯ, ИМЯ, ОТЧЕСТВО	Должность или профессия	Национальность	Кем командирован	Постоянное место жительства
30	Гафуров, Сибгат Садыкович		каз. татар.	Татреспублика (НКП)	Казань
31	Гельдиев, Мухаммед		туркмен	Туркменистан (НКП)	Полторацк
32	Генко, Анатолий Нестерович		русский	Академия. Наук	Ленинград
33	Гусейнов, Мирза Давуд	Наркомфин ЗСФСР	аз. тюрк	перс. пригл.	Тифлис
34	Гусейн-Заде, Али	профессор	аз. тюрк	перс. пригл.	Стамбул
35	Губайдуллин, Газиз	доцент	каз. татар.	перс. пригл.	Баку
36	Данияров, Базаркул	педагог	киргиз	Киргиз. респ. (ОНО) Орг.	Пишпек
37	Джабиев, Габиб	ред. газ. «Коммунист»	аз. тюрк	комиссия	Баку
38	Джачибсков, Абдул-Гамид Шарифович.	педагог	ногаец	Сев.-Кавк. Инст. Краев.	С. Канг. (Тер.Ок.)
39	Джевет-Заде, Хикмет		осм. тюрк	Аджаристан (НКП)	Батум
40	Жирков, Лев Иванович	профессор	русский	ВНАВ	Москва
41	Захири, Ашур-Али	журналист	узбек	Узбекистан (НКП)	Фергана
42	Зейналлы, Ханафи Баба-оглы	ред. АЗПЗ журналист	аз. тюрк	Азербайджан (ЦИК) Орг.	Баку
43	Зифельдт-Симумяги, Артур Рудольфов.	литератор	эстонец	комиссия	Баку
44	Ибрагимов, Галимджан Гирфанович . .	пред. Ак. Центра	каз. татар.	Орг. комиссия	Казань
45	Иванов, Алексей Андреевич	журналист	якут	Як. ЦИК.	Москва
46	Иванов, Павел Иванович		чуваши	Чув. ЦИК	Чебоксары
47	Идельгужин, Карим Абдулович		башкир	Башкирия (НКП)	Уфа
48	Ильбек, Метрих Юнус-оглы	журналист	узбек	Узбекистан (НКП)	Ташкент
49	Ильясов, Мусенб Ибрагим-оглы	зав. УОНО	курд	Азербайджан (Курдист)	Лачин
50	Иногамов, Рахим Ахунджан-оглы . . .	журналист	узбек	Узбекистан (НКП)	Самарканд
51	Касимов, Панах Алекпер оглы	пед. пред. Союза Азпрос	аз. тюрк	Азербайджан (ЦИК)	Баку
52	Катанов, Николай Гаврилович	чл. Хак. перев. комисс.	хакас	Хакасс. Окр. (ОНО)	С. Усть-Абаканск
53	Кеprюлю-Заде, Мехмед-Фуад	профессор	осм. турок	перс. пригл.	Стамбул
54	Коркмасов, Джелалздин	пред. СНК ДССР	кумык	Орг. комиссия	Махач-Кала
55	Космев, Хонин Космевич	Зав. ОНО	калмык	Калм. обл. (Обл. Испол.)	Астрахань
56	Крымский, Агафангел Ефимович	академик	украинец		Киев
57	Кулаев, Александр Исаакович		осетин	Сев. Осетия (ОНО)	Владикавказ
58	Кулиев, Мустафа	Наркомпрос АССР	аз. тюрк	Азербайджан	Баку
59	Кульбешеров, Бяшим		туркмен	ЦИК СССР (Совнац.)	Москва
60	Леманов, И.	педагог	крым. татар	Крым. Пед. Инст.	Симферополь
61	Максудов, Гаяз Кысымович	пред. Главд. чл. колл. НКП	каз. татар.	перс. приглаш.	Казань
62	Малов, Сергей Ефимович	профессор	русский	Академия Наук	Ленинград
63	Мальсатов, Заурбек Куратович		ингуш	Ингушетия (Об. Исп.)	Владикавказ

64	Мамедбеков, Керим Гусейнович		даг. тюрк	Дагестан (НКП)	Махач-Кала
65	Мамед-Заде, Джаббар Аббас-оглы	преподав. АГУ	аз. тюрк	Азербайджан (Ампрос)	Баку
66	Мамед-Заде, Джаббар Мамед-оглы	замнаравкомпрос.	аз. тюрк	О-во Обст. и Из. Азерб.	Баку
67	Манатов, Шариф Ахмедович	педагог	башкир		Тифлис
68	Менцель, Теодор Теодорович	профессор	немец	перс. пригл.	Кайа
69	Месарош, Юлиус	профессор	мадьяр	перс. пригл.	Стамбул-Ангора
70	Миллер, Александр Александрович	профессор	русский	Академия Наук	Ленинград
71	Мрясов, Саид Губайдуллин		башкир	О-во Изуч. Башкирии.	Уфа
72	Мусаев, Гасан Абдулла-оглы	студент	аз. тюрк	перс. пригл.	Баку
73	Мусаев, Гусейн Мамед-оглы	наравкомпрос. Нах. ССР	аз. тюрк	Нах. ССР (ЦИК)	Нахичевань
74	Нагиев, Джалил Рустамович		аз. тюрк	Сев.-Кавк. Исп. (ОНО)	Ростов н/Д.
75	Наговицын, Носиф Алексеевич	пр. Совнац. НКП РСФСР	аляк	РСФСР (НКП)	Москва
76	Наджаров, Риза-Кули		аз. тюрк	Грузия (НКП)	Тифлис
77	Недим, Мамут		крым. тат.	Крым ЦИК	Симферополь
78	Одабаш, Халибулла Абдурахим-оглы	преп. Крым. Г. Универс.	крым. тат.	Орг. комиссия	Симферополь
79	Ольденбург, Сергей Федорович	академик	русский	перс. пригл.	Ленинград
80	Омаров, Ишадес	сотр. Ак. Центра	казак	Казахистан (НКП)	Кагыл-Орда
81	Ошаев, Халил Дудевич		чеченец	Чеч. Обл. Исполк.	Грозный
82	Павлович, Михаил Павлович	пред. ВНАВ	еврей	Орг. комиссия	Москва
83	Пепинов, Ахмед-Джасдет	зав. АзГПЗ	аз. тюрк	Орг. комиссия	Баку
84	Перенглиев, Бишим		туркмен	Туркм. (НКП)	Полторацк
85	Петров, Михаил Петрович	литератор и педагог	чувап	Чув. ЦИК	Чебоксары
86	Поппе, Николай Николаевич		русский	перс. пригл.	Ленинград
87	Радеболад, Валтер	Д-р.	немец	перс. пригл.	Берлин
88	Рахими, Шамурджан		узбек	Узбекистан (НКП)	Ташкент
89	Рахманов, Бикджан		узбек	Узбекистан (НКП)	Хина (Хорезм)
90	Рогдаев, Николай Игнатъевич	уч. секр. ЗНА	русский	ЗНА	Тифлис
91	Руденко, Сергей Иванович	профессор	русский	Академия Наук	Ленинград
92	Саади, Габдурахман Эйнан-оглы	журналист	каз. татар.	Татреспублика (НКП)	Казань
93	Сабашкин, Алексей Макарович	журналист	ойрат	Ойрат Обл. Исп.	Урала
94	Сабиров, Рауф Ахметович		каз. татар.	РСФСР (НКП)	Москва
95	Садри, Исмаил	зав. Соцвос	узбек	Узбекистан (НКП)	Бухара
96	Самойлович, Александр Николаевич	профессор	русский	Орг. комиссия	Ленинград
97	Бай-Сейдули, Азиз	чл. Ак. Центра	казак	Казахист. (союз Рабпр.)	Кагыл-Орда

№№ по порядку	ФАМИЛИЯ. ИМЯ, ОТЧЕСТВО	Должность или профессия	Национальность	Кем командирован	Постоянное место
98	Сиюхов, Сефер-бей Хагудевич		адыге	О-во Изуч. Адыг. обл.	Краснодар
99	Сафонов, Анемподист Иванович	литератор	якут	Якут. ЦИК	Москва
100	Сулеев, Билал Сулеевич	учитель	казак	Казахистан (НКП)	Кагыл-Орда
101	Султанова, Айна	учительница	аз. тюрчан.	Азербайджан	Баку
102	Султанов, Гамид Гасан-оглы	пред. СНК Нах. ССР	аз. тюрк	Нах. ССР	Нахичевань
103	Таги-Заде, Абдулла М.	студент	аз. тюрк	ЛПЖВЯ	Ленинград
104	Тибитов, Александр Арсеньевич		осетин	Ю.-Осетия (ЦИК)	Цхинвали
105	Токов, Нана Хасанович		карачаевец	Кар.-Черк. О. Исп.	Кисловодск
106	Томашевский, Всеволод Брониславович	профессор	русский	перс. пригл.	Ленинград
107	Тынстанов, Касым	педагог	киргиз	Киргиз. республ.	Пишпек
108	Тюркулов, Назир	журналист	казак	Орг. комиссия	Москва
109	Ульбашев, Ибрагим Мусаович		балкарец	Каб.-Балк. ОНО	Нальчик
110	Усманов, Меджид Сагитович	педагог	каз. татар.	Узбекистан (НКП)	Самарканд
111	Усманов, Шамиль Хайрулович	литератор	каз. татар.	перс. пригл.	Москва
112	Утаишев, Гани Фахреддинович		каз. татар.	Сев.-Кав. Кр. ОНО	Ростов н/Д.
113	Фейзи, Эхдем Мустафа-оглы		даг. тюрк.	Дагестан (НКП)	Махач-Кала
114	Ферид, Хуршид	консул	осм. турок	перс. пригл.	Баку
115	Хакимов, Неймат Эйнатудла-оглы	журналист	каз. татар.	Татреспублика (НКП)	Ташкент
116	Ходжаев, Халид-Санд	педагог	узбек	перс. пригл.	Баку
117	Хубиев (Карачайли), Исх. Абдул. Керим.		карачаевец	Карач. А. О. (Исп.)	Баталпаинск
118	Цей, Дауд Хатирович		адыге	Ад.-Черк. Авт. Об. (Исп.)	Краснодар
119	Чобан-Заде, Бекир Вахаб-оглы	профессор	крым. тат.	Орг. комиссия	Баку
120	Шабистари, Ибрагим Рза-оглы	ткач, прокурор	аз. тюрк	Персид. Азербайджан.	Нахачевань
121	Шакиров, Закир Шакирович	педагог	башкир	ИНО	Уфа
122	Шамуратов, Закир		туркмен	Туркм. (НКП)	Полторацк
123	Шамхалов, Абдул-Латиф.		аварец	К-т по из. Вост. нар.	Москва
124	Шараф, Галимджан Шарафович	преп. В. Пед. Инст.	каз. татар.	Татреспублика (НКП)	Казань
125	Щерба, Лев Владимирович	профессор	русский	перс. пригл.	Ленинград
126	Эфендиев, Бала Ибрагимович		аз. тюрк.	Армения (НКП)	Эривань
127	Юдакин, Константин Кузьмич		русский	ЛПЖВЯ	Ленинград
128	Юманкулов, Ибрагим		каз. татар.	РСФСР (НКП)	Москва
129	Юнусов, Гази-Алим	зампред. Ак. Центра	узбек	Узбекистан (НКП)	Самарканд
130	Яковлев, Николай Феофанович	профессор	русский	перс. пригл.	Москва
130	Якуб-Кемаль, Якум Мемет-оглу		крым. тат.	О-во Из. Крыма	Ялта

Birinci Ümumittifaq Türkoloji Qurultayda yeddi gün ərzində 17 iclasda 38 məruzə dinlənilib və müzakirə olunub. Dilçilər, tarixçilər, etnoloqlar, siyasi xadimlər Türk dilləri və onların gələcəyi haqqında məruzələr etmişlər. Bu məruzələrdə türkologiyanın çox aktual

problemləri qaldırılmış, dəyərli, konkret tövsiyələr verilmiş, tarixi əhəmiyyət kəsb edən mühüm qərarlar qəbul edilmişdir. Aşağıdakı mövzularda qurultayın səhər və axşam iclaslarında məruzələr dinlənilib:

Akademik V.Bartold “Türk xalqlarının tarixi üzrə tədqiqatın hazırkı vəziyyəti və yaxın vəzifələri”;

A.Qubaydullin “Türk-tatar xalqları arasında tarixi ədəbiyyatın inkişafı”;

S. Rudenko “Türk tayfalarının etnoqrafik tədqiqatının müasir vəziyyəti və yaxın vəzifələri”;

J. Messaroş “Anadolu və Balkan türklərinin etnoqrafiyasına dair tədqiqatların hazırkı vəziyyəti və yaxın vəzifələri”;

Çursin “Qafqaz türklərinin etnoqrafiyasının öyrənilməsinin yaxın vəzifələri”;

B.Çobanzadə “Türk dialektlərinin sıx əlaqəsi haqqında”;

N. Poppe “Altay dillərinin qarşılıqlı əlaqəsi probleminin tarixi və müasir vəziyyəti”;

A. Samoyloviç “Türk dillərinin öyrənilməsində müasir vəziyyət və qarşıda duran vəzifələr”;

S.Malov “Qədim türk dillərinin tədqiqi”;

N.Aşmarin “Türkologiyanın keçmişi və indiki durumu haqqında bəzi məlumatlar”;

L.Şerbak “Orfoqrafiyanın əsas prinsipləri və onların sosial əhəmiyyəti”

L.I. Jirkova, G. İbrahimova, Ş.Rəhimi, F.Ağazadə, A.B. Baytursun "Orfoqrafiya haqqında";

Zeynalı “Türk dillərində elmi terminologiya sistemi haqqında”;

Adabaş “Türk dillərində terminologiya”;

A.B. Baytursun “Kazak terminologiyasının prinsipləri haqqında”;

A. Zifeldt «Elmin yaranması prinsipləri haqqında türk dillərində terminologiya”;

B.Çobanzadə “Elmi terminologiya sistemi haqqında”;

H.Zeynalı “Türk dilləri ilə bağlı elmi terminologiya sistemi haqqında”;

N.Yakovleva “Türk xalqlarının sosial-mədəni reallığı ilə bağlı əlifba məsələləri və yazı sistemini müəyyənləşdirmək proqramı”;

L.Jirkova “Əlifba quruluşunun texniki əsasları”;

Ş.Alimcan “Ərəb və latın şrift sistemləri və onların türk-tatar xalqlarının yazısında tətbiqi məsələləri”;

F.Köprülüzadə “Türk xalqlarının ədəbi dili inkişafı”;

İ.Lemanova “Türk dillərinin tədrisi metodikasının əsasları”;

C.Məmmədzadə “Türk xalqlarının əlifba sistemləri haqqında”;

Q.Şərəf “Ərəb və latın şrift sistemləri və onların türk-tatar xalqlarına tətbiqi məsələsi”;

N. Tyuryakulova "Əlifba haqqında";

Ü.Əliyeva “Qrafik sistemlər haqqında”

B. Berdiyeva “Əlifba haqqında”;

F.Ağa-zadə “Türk dilində orfoqrafiya” və s.

I Ümumittifaq Türkoloji Qurultay məruzə və müzakirələri dinləyərək bir sıra qərarlar qəbul etdi. I Ümumittifaq Türkoloji Qurultay məruzə və müzakirələri dinləyərək bir sıra qərarlar qəbul etdi

Türkoloji Qurultayda ümumi dil məsələsi ilə bağlı öz fikirlərini bildirən bir çox türkoloqlar iştirak etmişlər. Hansı ki, müxtəlif türk xalqlarını təmsil edən ziyalılar, dilçilər, ədəbiyyat xadimləri və politoloqlardan ibarət idi. Onların ortaq dil və əlifba ilə bağlı fikirləri bu gün də

müzakirə olunan məsələlərin əsasını təşkil edirdi. Qurultay iştirakçılarının ümumi baxış nöqtələrini qısaca olaraq belə xarakterizə etmək olar.

İştirakçların fikrində latın əlifbası məsələsi ilk növbədə dayanırdı. Bir çox türkoloqlar latın əlifbasının türk dillərində ortaq zəmin yaratmaq üçün münasib vasitə olduğunu iddia edirdilər.

İkinci ümumi baxış isə Türkiyə türkcəsinin ortaq dil olması fikri idi. Türkiyə türkcəsinin ortaq dil üçün güclü namizəd olduğu tez-tez dilə gətirilsə də, bu vəziyyətin digər dialektlərin kimliyini təhdid etməməsi lazım olduğu vurğulanıb.

Üçüncü yerdə isə dil sərvəti məsələsi dayanırdı. Ortaq bir dil yaransa belə, türk xalqlarının öz dil və ləhcələrini qoruyub saxlaması mövzusunda yekdil fikir var idi. Elm və Mədəni Əməkdaşlıq məsələsi də qurultay iştirakçılarının müzakirə mövzularından idi. Türkoloqlar ortaq elmi dilin yaradılmasının türkologiya elmini inkişaf etdirəcəyi bildirmişdilər.

Ortaq dil məsələsinin bu qədər çox müzakirə olunmasının bir neçə əsası vardı:

1. Türk Dünyasında Dil Birliyinə nail olmaq üçün səylər

Türk xalqları arasında tarixi, mədəni və dil bağları olsa da, müxtəlif dialekt və əlifbalardan istifadə ünsiyyətdə çətinliklər yaradırdı. Bu səbəbdən Türkoloji Qurultayda “ümumi yazı dili” yaratmaq və ya dialektlər arasında əlaqələrin gücləndirilməsi məsələsi müzakirə olunmuşdur. Məqsəd türk xalqları arasında elmi, ədəbi və mədəni ünsiyyəti asanlaşdırmaq idi.

2. Latın əlifbasına keçidlə bağlı müzakirələr

Qurultayda Osmanlı İmperiyasında istifadə edilən ərəb əlifbası, Orta Asiyada müxtəlif əlifbalar (ərəb, uйğur və s.) və yeni təklif olunan Latın əlifbası müzakirə olunub. Düşünülürdü ki, latın əlifbasına keçid türk xalqları arasında standart yarada bilər. Bu mübahisə ümumi dil və yazı sistemini inkişaf etdirmək fikrini daha da ön plana çıxardı.

3. Sovet İttifaqının Siyasəti

Qurultay Sovet İttifaqının nəzarəti altında olan türk xalqlarının birliyi tərəfindən keçirilmişdir. Sovetlər hakimiyyəti türk xalqlarının ünsiyyətini gücləndirmək istəyərkən, həm də mərkəzləşdirilmiş idarəçilik siyasəti aparırdılar. Ortaq dilin yaradılması sovetlər üçün də faydalı olardı, lakin bu səylər türk xalqlarını həddən artıq “birləşdirmək” narahatlığı ilə nəzarətdə saxlanılırdı.

4. Dialektlər Arasındakı Fərqlərin Azaldılması

Müxtəlif coğrafiyalarda türk dillərinin bir-birindən çox uzaqda olması mədəniyyət və elmi araşdırmaları çətinləşdirirdi. Qurultayda elmi əsərlərin ümumi dildə yazılması xüsusi vurğulanıb. Bu vəziyyət türk ləhcələrinin standartlaşdırılması fikrini gündəmə gətirdi.

Ümumi əlifba problemi də qurultayın gündəm məsələlərindən birini təşkil edirdi. İştirakçların əsas təklifi türk dünyasında latın əlifbasının qəbulu ideyası idi. Ərəb əlifbasının müxtəlif coğrafiyalarda yaratdığı çətinliklərə görə ortaq həll yolu kimi latın əlifbası təklif olundu və bu, dil birliyi yolunda mühüm addım hesab olunur. Konfransda təklif olunan ümumi dil fikri türk dilləri arasında ünsiyyətdə standartlaşmanın zəruriliyi məsələsi ətrafında müzakirə edildi. Türkiyə türkcəsi ortaq dil kimi təklif edilmişdi, lakin bu, digər türk xalqları tərəfindən dil kimliyini itirəcəklərindən narahat olduqları üçün tənqid olundu. Bəzi iştirakçılar ortaq dil əvəzinə hər bir dilin öz-özünə inkişaf etməli və ünsiyyətin tərcümə yolu ilə təmin edilməli olduğunu müdafiə edirdilər. Həmçinin Türk dünyasında elmi araşdırma və təhsilin vəhdəti üçün ortaq elmi dilə ehtiyac olduğu vurğulanmışdı. Lakin bu məsələ ilə bağlı konkret razılıq əldə oluna bilmədi.

1926-cı il Türkoloji Qurultayda müzakirə olunan ortaq dil məsələsi Sovet hakimiyyəti tərəfindən imkan verilmədi: türk xalqlarını parçalamaq siyasəti dil birliyi səylərinə mane oldu. Hər türk tayfasına fərqli əlifba və dillər tətbiq edilmişdir. Eyni zamanda latın əlifbası o zamanlar

ümumi zəmin yaratmağa ümid edirdi, lakin tezliklə yerini kiril əlifbasına vermək məcburiyyətində qaldı. Hər türk milləti öz dilini və mədəni müstəqilliyini qoruyub saxlamaq istədiyi üçün umumdil yaratma məsələsində ayrı fikirlilik yaranırdı.

Ümumi dil yaratmanın bugünkü statusuna nəzər yetirsək görürük ki,

- Əlifba Birliyi: Bu gün bir çox türk dövlətləri (məsələn, Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan) Latın əlifbasını qəbul etmişlər və bu, ortaq ünsiyyət platforması yaratmaq potensialını artırmışdır.

- Texnologiya və Tərcümə: 1926-cı ildə mövcud olmayan rəqəmsal proqramlar (tərcümə proqramı, onlayn lüğətlər) bu gün ümumi dil problemini aradan qaldırmaq üçün yeni həllər təklif edir.

- Siyasi Fərqlər: Müstəqil Türk dövlətləri arasında hələ də siyasi, mədəni və dil fərqləri mövcuddur ki, bu da ortaq bir dilin mənimsənilməsini çətinləşdirir.

- Türkcənin Rolu: Türk dili, geniş istifadəçi bazası və beynəlxalq səviyyədə yayılmasına görə təbii olaraq "ortaq dil"ə namizəddir, lakin bu vəziyyətin digər türk dillərinin kimliklərinə kölgə salacağından narahatlıq var.

Ortaq dil elmi araşdırmaları və mədəni əməkdaşlığı asanlaşdırması istiqamətində böyük rol oynayır. Həmçinin Türk dünyasının global səviyyədə daha güclü təmsil olunmasını təmin edə bilər. Ancaq bunun dezavantajları da vardır: Bir dil seçmək digər dillərin şəxsiyyətini itirmək riskinə səbəb olar. Dil birliyindən daha çox dil zənginliyi və rəngarəngliyinə üstünlük verilə bilər. Mövcud araşdırmalar göstərdi ki, Türk dövlətləri arasında keçirilən mədəni və elmi əməkdaşlıq görüşlərində ortaq dil və əlifba məsələləri hələ də müzakirə olunur, lakin konkret həll yolu tapmaq mümkün olmadı. Ortaq dil ideyası o dövrün ictimai-siyasi və mədəni inkişafı fonunda müzakirə olunurdu. Hansı dilin ortaq dil kimi seçilməsi istifadəsi ətrafında da türkoloqlar arasında müzakirələr olmuşdur. Bəs hansı hansı ortaq dil kimi hansı dillər təklif edilmişdir? –sualını isə belə cavablandırmaq olar. Təkliflər arasında yer alan fikirlərdən biri ortaq dilin seçilməsində Türkiyə türkcəsinə üstünlük verilirdi. Çünki Türkiyənin o dövrdə Osmanlıdan sonrakı modernləşmə prosesində aparıcı rol oynaması Türkiyə türkcəsinə güclü namizəd etdi. Ancaq Sovet hakimiyyəti Türkiyənin təsirini məhdudlaşdırmaq üçün bu fikrə ehtiyatla yanaşırdı. İkinci təklif isə Yeni Standart Türk Dilinin yaradılması idi. Bəzi iştirakçılar türk dillərinin ortaq cəhətlərini özündə ehtiva edən neytral və süni standart dilin yaradılmasını təklif etdilər. Üçüncü təklif isə Yerli Dillərin Qorunması fikri idi. Səbəb olaraq bildirilirdi ki, hər bir toplumun öz ləhcəsini/dilini qoruyub saxladılar. O səbəbdəndir ki, hər bir xalqın özünəməxsus ləhcənin itirilməsinin qarşısını almaq idi. Bu fikirlər isə ortaq dil birliyi fikrini çətinləşdirdi. Uzun sürən müzakirələrin nəticəsi olaraq ortaq dil ideyası həyata keçmədi. Qurultayda səslənən fikir ayrılıqları əsasında ortaq dillə bağlı qəti qərara gəlinmədi. Əvəzində qərarlar qəbul edildi ki, hər bir xalq öz dilindən istifadə edib inkişaf etsin. Amma əsas olaraq Latın əlifbası qəbul edildi. Qurultayda qəbul edilən ən konkret qərar türk xalqlarını latın əlifbasına keçməyə təşviq etmək oldu. Lakin bu proses sovet hakimiyyətinin siyasəti ilə məhdud şəkildə həyata keçirilirdi.

Türkologiya sahəsində qarşılıqlı şəkildə araşdırmaların aparılması məsələsi qəbul olundu. Qurultayın ən böyük üstünlüyü o oldu ki, müxtəlif türk toplumları arasında mədəni və elmi əlaqələri gücləndirdi, lakin dil birliyi ilə bağlı real nəticə vermədi.

Türkoloji qurultayda İsmayıl Qaspiralının fikirləri də böyük əhəmiyyət daşıdı. İsmayıl Qaspiralı türk dünyasında dil birliyi və mədəni həmrəylik məsələlərində öndə gedən ad olsa da, 1926-cı il Bakıda keçirilmiş Türkoloji Qurultayda iştirak edə bilmədi. Bunun əsas səbəbi Qaspiralının 1914-cü ildə dünyasını dəyişməsidir. Lakin 1926-cı il Türkoloji Qurultayda onun ideyaları və xüsusən də “Dildə, fikirdə və işdə birlik” şüarı güclü hiss edilmiş və çıxışlarında təsirli

olmuşdur. Onun bu baxışı türk xalqlarını dil və mədəniyyətdə birləşməyə ruhlandırmaqda davam etmişdir. 1926-cı ildə Bakıda keçirilmiş birinci Türkoloji Qurultayı və Qaspiralının İdeyaları fikirləri açıq şəkildə ifadə olunmasa da, onun irsi bir çox türkoloqların müzakirələrində hiss olunurdu. Məsələn:

- Bəkir Çobanzadə türk dillərinin bir-birinə yaxınlaşması ideyasını irəli sürərkən Qaspiralının təsirini daşıyıb.

- Ümumi əlifba məsələsi müzakirə olunarkən Qaspiralının latın əlifbası təklifi əsas oldu.

- Türk dünyasının birliyi məsələsində onun “dildə, fikirdə, işdə birlik” anlayışı konqresin ümumi ruhunda öz əksini tapdı.

Onun ideya və əsərləri qurultayın əsas mövzularına dərinlən təsir etmişdir. İsmayıl Qaspiralının ideyalarının qurultaya təsiri bu cür göstərmişdir:

1. Dil və Ortaq Türkcə Birlik

Qaspiralının ən mühüm əsərləri türk ləhcələri arasında əlaqə yaratmaq və ortaqlıq türk dilini inkişaf etdirmək ideyası ətrafında formalaşmışdır. Xüsusilə, Osmanlı türkcəsi ilə Orta Asiya türk ləhcələrinin ortaqlıq bir yazılı dildə bir araya gələ biləcəyini müdafiə edirdi. Qurultayında bu fikirlər ortaqlıq türk dili və ortaqlıq əlifba ilə bağlı müzakirələrin əsasını təşkil etdi.

2. Tərcüman qəzeti və onun təsiri

Qaspiralının nəşr etdiyi Tərcüman qəzeti türk dünyasının ünsiyyət körpüsünə çevrildi. Bu qəzet sayəsində müxtəlif türk xalqları bir-birlərinin problemlərindən xəbərdar ola bildirdilər. 1926-cı ildə keçirilmiş qurultayın da məqsədi oxşar idi: türk xalqlarını mədəni və dil baxımından birləşdirmək və gələcəyə ümumi baxışı inkişaf etdirmək.

3. Latın əlifbası müzakirələrinə təsir

Qaspiralı bütün həyatı boyu əlifba məsələsinə böyük önəm verib. O, ərəb əlifbası əvəzinə daha müasir və asan öyrənilən əlifba təklif edirdi. Bu fikir 1926-cı il Konqresində müzakirə edilən latın əlifbasına keçid məsələsinin təməl daşlarından biri idi.

4. Təhsil və Ümumi Dil üzrə Araşdırmalar

Qaspiralı, türk xalqının müxtəlif coğrafiyalarda olsa belə, təhsildə birliyi təmin edəcək bir dil siyasəti yürütməli olduğunu müdafiə etdi. Bu fikir 1926-cı il Konqresində ortaqlıq türk və təhsil islahatları ilə bağlı müzakirələrdə təsirli olmuşdur.

Bəkir Çobanzadə (1907-1993) türk dili və ədəbiyyatında mühüm addır və 1926-cı ildə Türkologiya Qurultayında da mühüm rol oynamışdır. Həmin dövrdə Bəkir Çobanzadə Sovet İttifaqının siyasətinə uyğun olaraq türk xalqları arasında birliyin və dil birliyinin yaradılmasına mühüm rol oynamışdır. Bəkir Çobanzadə türkologiya sahəsinə mühüm töhfələr vermiş görkəmli Krım tatar dilçisi və türkoloqu idi. 1926-cı ildə Bakıda keçirilən I Türkoloji Qurultayda iştirak etmiş, burada türk əlifbalarının islahatı ilə bağlı müzakirələrdə əsas rol oynamışdır. Çobanzadə latın qrafikası əsasında vahid türk əlifbasının qəbul edilməsinin tərəfdarı idi və onun fikrincə, türk xalqları arasında daha böyük birlik və mədəni mübadilə yarada bilər. Onun qurultaydakı işi və sonrakı tədqiqatları Sovet İttifaqında və ondan kənarda türk əlifbalarının inkişafının formalaşmasına kömək etdi. O, qurultayda "Türk dili ləhcələrinin təsnifi" adlı məruzə ilə çıxış etmişdir. Bu məruzədə Çobanzadə türk dillərinin müqayisəli tarixi qrammatikası məsələlərinə toxunmuş və türk dillərinin təsnifi prinsiplərini hazırlamışdır. Onun bu çıxışı türkologiya elminin inkişafına böyük töhfə vermişdir. "Türk dili ləhcələrinin təsnifi" əsəri -Bu əsər Bəkir Çobanzadənin ən mühüm əsərlərindən biridir. Bu əsərdə o, türk dillərini müxtəlif əlamətlərinə görə təsnif etmişdir. Onun təsnifi müasir türkologiya üçün əsas olmuşdur.

Bəkir Çobanzadə türk dillərinin təsnifində aşağıdakı prinsiplərə əsaslanmışdır:

- **Səs uyarlığı:** Türk dillərində saitlərin və samitlərin bir-birinə uyğunluğu.
- **Qrammatik quruluş:** Sözlərin və cümlələrin quruluşu.
- **Leksik tərkib:** Sözlərin mənşəyi və istifadəsi.

Bəkir Çobanzadə türk dillərini aşağıdakı qruplara ayırmışdır:

- **Oğuz qrupu:** Azərbaycan dili, türk dili, türkmən dili, qaqauz dili.
- **Qıpçaq qrupu:** Qazax dili, qırğız dili, tatar dili, başqırd dili, qumuq dili, qaraçay-balkar dili, karaim dili, kırımçak dili.
- **Uyğur qrupu:** Özbək dili, uyğur dili, sarıq uyğur dili.
- **Sibir qrupu:** Yakut dili, xakas dili, tuva dili, şor dili, altay dili.

Bəkir Çobanzadənin türk dillərinin təsnifi türkologiya üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu təsnif türk dillərinin öyrənilməsinə və müqayisəli tədqiqinə imkan yaratmışdır. Bəkir Çobanzadənin təsnifi hələ də müasir türkoloqlar tərəfindən istifadə olunur. Onun "Türk dili ləhcələrinin təsnifi" əsəri onun ölümündən sonra 1934-cü ildə nəşr edilmişdir. Əsər latın qrafikası ilə yazılmışdır. Bəkir Çobanzadənin qurultayda iştirakı tək bu məruzə ilə məhdudlaşmır:

1. Dil Birliyi və Ortaq Dil İdeyası

Çobanzadə toplantıda türk xalqları arasında dil birliyini müdafiə edərək, türk dilinin müxtəlif ləhcələri arasındakı fərqlərin azaldılması lazım olduğunu bildirmişdir. O, “ortaq türk dili”nin yaradılması ideyasını dəstəkləyib və bunun türk xalqlarının sivil və elmi yoldaşlığını gücləndirəcəyini vurğulayıb. O, həmçinin hesab edirdi ki, dildə birlik vətəndaş və siyasi birliyə doğru fundamental addımdır.

2. Türk ləhcələri və yazı dilləri

Çobanzadə bildirmişdir ki, müxtəlif türk ləhcələri bir-birinə yaxınlaşdırılmalı və bu dialektlər ortaqlıq yazılı dilə çevrilməlidir. Bu kontekstdə dilin daha müasir, anlaşılan və daha geniş miqyasda istifadəyə yararlı olması üçün latın əlifbasının qəbul edilməsinin vacibliyi vurğulanıb.

3. Türkcə və Dil İslahatının Gücləndirilməsi

Bəkir Çobanzadə türkcənin müasirləşməsi üçün dil islahatlarını dəstəkləmiş və bu islahatların dilin xalqla daha yaxşı münasibət qurmasına imkan verəcəyinə inanmışdır. O, dildə əcnəbi sözlərin sayının azaldılması və türkcənin sadələşdirilməsinin tərəfdarı idi.

4. Sovet hökumətinin dil siyasəti

O, Sovet İttifaqının türk xalqına qarşı həyata keçirdiyi dil siyasətinə də toxunub. Bu dövrdə müxtəlif Sovet Türk Cümhuriyyətlərində türk dilinin inkişafı standartlarının yaradılmasına səy göstərildi. Çobanzadə qeyd edib ki, türk dili üçün ortaqlıq zəmin yaradılması həm sivil, həm də siyasi baxımdan vacibdir.

Bəkir Çobanzadənin bəyanatı türk dilinin və sivilizasiyasının qorunmasına və inkişafına çağırış idi. Eyni zamanda o dövrün Türklər arasında vətəndaş birliyinin və dil fərqlərinin aradan qaldırılması istiqamətində atılacaq addımlar haqqında nümayişlər verdi.

1926-cı ildə Azərbaycanda keçirilən Türkoloji Qurultayda türk toplumlarının latın əlifbasına keçməsi qərara alınmışdır. Bu qərardan sonra Sovet İttifaqının Yeni Türk Əlifbası Mərkəzi Komitəsi yaradıldı və 1927-ci ildə apardığı araşdırmalar nəticəsində 33 hərfdən ibarət Vahid Yeni Türk Əlifbasını təyin etdi. (Yanalif) adı ilə də tanınan əlifba türk xalqının ortaqlıq əlifbası olaraq qəbul edilmişdir. Türk dövlətləri arasında mədəni əlaqələrin gücləndirilməsi ideyası ilə atılan bu addım Türkiyədə latın əlifbasının qəbulu qərarında təsirli oldu. Orta Asiya türk toplumları arasında latın əlifbasının tətbiqi ilə Türkiyədə əlifba müzakirələri yenidən canlanıb. Azərbaycan və digər Orta Asiya türk toplumlarının latın əlifbasını qəbul etməsi əlifba dəyişikliyinə, xüsusilə türkçü aydınların və Türk Ocağı kimi təşkilatların dəstəyinə səbəb oldu. Azərbaycan və Türkiyə

təxminən eyni vaxtda ərəb əlifbasından imtina edərək latın əlifbasına keçiblər. Əlifbanın dəyişdirilməsinin səbəbləri təhsili yaymaq və türkcənin səs quruluşuna uyğunlaşdırmaqdır. Türkiyədən əvvəl latın əlifbasını qəbul edən Azərbaycan 1940-cı ildə yenidən əlifbasını dəyişərək kiril əlifbasına keçib. Türkiyə isə əlifba dəyişikliyini əzmlə davam etdirərək qısa müddətdə müsbət nəticələr əldə etməyə başladı. Xüsusən də savadlılıq səviyyəsini yüksəltmiş, təhsili yaymağa başlamışdır. Azərbaycanda üçüncü əlifbaya uyğunlaşmaq qısa müddətdə mümkün olmadı. Bu səbəbdən də yaranan əlifba əsaslı problemlər SSRİ-nin dağılmasından sonra yenidən gündəmə gəldi və yenidən latın əlifbasına keçmək qərarı verildi. Oxşar hadisələr digər Orta Asiya türk toplumlarında da müşahidə olunub və bu gün onların bir çoxu latın əlifbasına keçməyə qərar verib. Türk dünyasında ortaqlıq əlifba istifadəsinin latın əlifbası ilə həyata keçirilə biləcəyi fikrini həyata keçirmək üçün araşdırmalar aparılır. Türk dünyasında ortaqlıq latın əlifbasının qəbulu ilə əldə oluna biləcək mədəni birlik həm də siyasi və iqtisadi birlik gətirəcək, Qaspiralı İsmayılın dildə, düşüncədə, işdə birlik ideyası həyata keçəcək.

11.09.24 tarixində Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) tərəfindən yaradılan Türk Dünyası Ortaqlıq Əlifba Komissiyası 34 hərfdən ibarət Ortaqlıq Türk Əlifbası təklifi ilə bağlı razılığa gəlib.



Bu əlifba bütün türk dövlətlərinin daha yaxın olmasını təmin edəcək və yaxın gələcəkdə bəzi çətinliklərin də qarşısını almış olacaq. Ortaqlıq türk dilinin istifadəsi ilə bağlı da işlər aparılır.

Komissiya ilk öncə 1991-ci ildə təklif olunan latın əsaslı Ortaqlıq Türk Əlifbası layihəsi hərtərəfli şəkildə nəzərdən keçirilib. Komissiya üzvləri geniş müzakirələr apararaq bu layihədə diqqət yetirilməsi gərəkli olan məqamları müəyyənləşdirib. Müzakirələr nəticəsində 34 hərfdən ibarət Ortaqlıq Türk Əlifbası üzərində ümumi

razılıq əldə olunub. Əlifbadakı hər bir hərfin Türk dillərində mövcud olan müxtəlif fonemləri əks etdirməsinə xüsusi diqqət edilib.

"İclasın işinin uğurla başa çatması tarixi mənə daşımaqdadır. Ortaqlıq Türk Əlifbasının yaradılması Türk xalqları arasında qarşılıqlı anlayış və əməkdaşlığı möhkəmləndirməklə birlikdə onların dillərinin qorunmasına da öz töhfəsini verəcək.

Nəticə. 1926-cı il Türkoloji Qurultay türk dünyası üçün tarixi dönüş nöqtəsi oldu. Ortaqlıq dil məsələsi türk xalqlarının birliyini gücləndirmək potensialına malik idi, lakin sovet siyasəti və bölgə fərqliliyi səbəbindən bu məqsəd reallaşa bilmədi. Buna baxmayaraq, qurultay türkologiya elminin gələcəyinə mühüm istiqamət verdi.

Mərkəzi Komitə 1927-ci ildə gördüyü işlər nəticəsində 33 hərfdən ibarət "Vahid Yeni Türk Əlifbası" adlı əlifba yaratdı. Azərilərlə yanaşı, digər türk toplumları da bu əlifbanı qəbul etməyə başladılar. Orta Asiya türk toplumları arasında latın əlifbasından istifadə etməyə başlayan ilk türk toplumu Yakut türkləri olmuşdur. 1917-ci ildən qeyri-rəsmi olaraq yeni əlifba kimi istifadə edilən bu əlifba 1929-cu ildə rəsmi olaraq qəbul edilib. Daha sonra Xakas türkləri, Şor türkləri, Tuva

türkləri, Altay türkləri, Krım türkləri, noqay türkləri, kumuk türkləri, qaraçay-balkar türkləri, qaraqalpaq türkləri, qırğız və başqırd türkləri, özbək türkləri, qazax türkləri və türkmənlər ərəb əlifbasından əl çəkərək labetin əsaslı əlifbasını qəbul etdilər. Bundan əlavə, Bakı Türkologiya Qurultayında qəbul edilən latın əlifbasına keçid qərarına qarşı çıxmasına baxmayaraq, Tatarıstan da 1927-ci ildə latın əlifbasına keçməyə qərar verib.

Türkoloji qurultayın keçirilməsi 1926-cı il Bakı Türkologiya Konqresi türk dünyasında dil birliyi ideyasının açıq şəkildə müzakirə olunduğu ilk əhatəli toplantılardan biri idi. Lakin bu məsələ müzakirə olunsa da, dialektlərin müxtəlifliyi, siyasi qarşıdurmalar və yerli fərqliliklər səbəbindən tam dil birliyinə nail olmaq mümkün olmayıb. Buna baxmayaraq, bu qurultay türkologiya elmində mühüm mərhələ hesab olunur.

Bu ideyanın tarixi irsi bu gün türk dünyasında dil birliyinə nail olmaq səylərinə istiqamət verir. Bununla belə, ortaq dil ideyası təkcə texniki məsələ deyil, həm də siyasi, mədəni və kimlik mübahisəsidir. Ona görə də bu məsələdə gələcək irəliləyiş bütün tərəflərin qarşılıqlı hörmətindən və əməkdaşlığından asılıdır.

Ədəbiyyat/ İqtiboslar/ References/ Kaynaklar/ Сноски:

1. Birinci Türkoloji qurultay: Görünən və Görünməyən tərəflər. Elmi seminarın materialları. – Bakı, 2016.
2. Birinci Beynəlxalq Türkoloji qurultay. – Bakı: Elm, 1999, 186 səh.
3. Celal Qasimov. Birinci Türkoloji Qurultay Şahidler Ve Şehidler. – Bakı, 2019.
4. Esmira Məmmədova. Birinci Türkoloji Qurultay və Dil məsələləri Elmi İş (humanitar elmlər üzrə aylıq beynəlxalq elmi jurnal), 2019, №10/49. Səh. 31-34.
5. Latın əsaslı yeni türk əlifbası və Bakı Türkoloji Qurultayı. Biblioqrafiya. – Bakı, 2006.
6. Möhsün NAĞİSOYLU. I Türkoloji Qurultay - tarixə düşmüş əlamətdar hadisə. 525-ci qəzet. – 2016. – 5 mart. – S. 14.
7. Türkologiyanın intibah dövrü (XIX əsrin sonu XX əsrin 30-cu illəri). – Bakı: Adiloğlu, 2001, 172 səh.
8. I Türkoloji Qurultayın 90 illiyinə həsr olunmuş “Türkoloji elmi-mədəni hərəkətdə ortaq dəyərlər və yeni çağırışlar” mövzusunda beynəlxalq konfransın materialları. II hissə. – Bakı, 14-15 noyabr, 2016.
9. I Türkoloji Qurultayın 90 illiyinə həsr olunmuş “Türkoloji elmi-mədəni hərəkətdə ortaq dəyərlər və yeni çağırışlar” mövzusunda beynəlxalq konfransın materialları. I hissə. – Bakı, 14-15 noyabr, 2016.
10. 1926. Bakı Türkoloji Kongresinin 70 yil dyuntsmts toplantisi: (29-30 kasim, 1996). – Ankara, 1999.
11. Первый Всесоюзный Тюркологический съезд. 26 февраля-5 марта, 1926 г.: Стенографический отчет. – Баку, 1926. – 429 с.
12. Первый Всесоюзный Тюркологический съезд: Программа и порядок дня. – Баку, 1926. – 13 с.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

The scientific journal is based on the decision of the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan dated May 8, 2024 and numbered 354/5; It is included in the list of scientific publications that are recommended for candidates to receive the Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) academic degrees in the fields of history and philology to publish their scientific results due to their theses.



**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>



REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

1. The article is presented on 8-10 pages;
 2. Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone number, email address and ORCID number of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in 2 other languages (optionally selected from Uzbek, English, Russian and Turkish) in addition to the language in which the article is written.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
- The topic of the scientific article submitted by the author (or co-authors) must correspond to the journal's columns.
 - Articles can be submitted in Uzbek, English, Russian, and all other Turkic languages.
 - The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
 - Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
 - Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
 - Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilm-fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Ilmiy jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAKning 2024-yil 8-maydagi 354/5-sonli rayosat qarori asosida tarix, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.



JURNAL QUYIDAGI YO'NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari
- ✓ Turkiy tillar dialektologiya
- ✓ Folklorshunoslik
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoshlik
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Elektron pocha:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>



MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,5 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, Respublika, telefon raqami, elektron pochta manzili va ORCID raqqami to‘liq keltirilishi kerak.
 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
 5. Har bir maqola boshida maqola yozilgan tildan tashqari yana 2 tilda (o‘zbek, ingliz, rus va turk tillaridan ixtiyoriy ravishda tanlanadi) annotatsiya bo‘lishi lozim.
 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snokalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Muallif (yoki hammualliflar) tomonidan taqdim etilayotgan ilmiy maqola mavzusi jurnal ruknlariga mos kelishi shart.
- Maqolalar o‘zbek, ingliz, rus va barcha turkiy tillarda taqdim etilishi mumkin.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
"ТУРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ"**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

Научный журнал на основании решения Высшей аттестационной комиссии (ВАК) Министерства высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 8 мая 2024 года под номером 354/5; Он включен в перечень научных изданий, рекомендуемых кандидатам на получение ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в области истории и филологии для публикации своих научных результатов по своим диссертациям.



**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>



ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа A4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, номер телефона, адрес электронной почты и ORCID-номер автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи, помимо языка, на котором написана статья, должна быть аннотация на 2-х других языках (на выбор – узбекский, английский, русский и турецкий).
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Тема научной статьи, представленной автором (или соавторами), должна соответствовать рубрикам журнала.
- Статьи могут быть представлены на узбекском, английском, русском и всех других тюркских языках.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекомендованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant’ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

Bilimsel dergi, Özbekistan Cumhuriyeti Yükseköğrenim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı’na bağlı Yüksek Kabul Komisyonu’nun 8 Mayıs 2024 tarihli ve 354/5 sayılı kararına esasen; tarih, filoloji alanlarında Felsefe Doktoru (Doktora) ve Bilim Doktoru (DSc) akademik derecesini almaya aday kişilerin tezleri dolayısıyla bilimsel sonuçlarını yayınlaması tavsiye edilen ilmi yayınlar listesine dâhil edilmiştir.



DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

https://turkologiya.samdu.uz



MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütun olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon numarası, e-posta adresi ve ORCID numarası eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında, makalenin yazıldığı dilin yanı sıra 2 dilde de (isteğe bağlı olarak Özbekçe, İngilizce, Rusça ve Türkçe arasından seçilecek) açıklama bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
 - Yazarın (veya ortak yazarların) sunduğu bilimsel makalenin konusu dergi sütunlarıyla örtüşmelidir.
 - Makaleler Özbekçe, İngilizce, Rusça ve tüm Türk dillerinde gönderilebilir.
 - Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalden yazar(lar) sorumludur.
 - Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
 - Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
 - Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

**ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ**

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”**

Muharrir:

Musahhih va texnik muharrir:

Norxo‘ja Choriyev

Rahmatulloh Shokirov

2025-yil 22-martda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2025-yil 25-martda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog‘ozi. Shartli bosma tabog‘i –12.5.

Adadi 10 nusxa. Buyurtma № 215

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.



ISSN 2992-9229



9

772992

922004